

ІНТЕНСИФІКАЦІЯ І ЕКОНОМІЧНА ЕФЕКТИВНІСТЬ ПОЛЬОВОГО КОРМОВИРОБНИЦТВА В ГОСПОДАРСТВАХ МИКОЛАЇВСЬКОЇ ОБЛАСТІ

Т.Я.Іваненко, аспірант

Миколаївський державний аграрний університет

Розглянуто актуальність та сучасний рівень інтенсифікації польового кормовиробництва, а також рівень його концентрації в господарствах Миколаївської області.

Рассмотрены актуальность и существующий уровень интенсификации полевого кормопроизводства, а также уровень его концентрации в хозяйствах Николаевской области.

Інтенсифікація будь-якого виробництва, в тому числі і сільськогосподарського, в розвинутих країнах світу вважається головним чинником підвищення його ефективності. Висвітленню змісту і ефективності цього процесу присвячено дослідження відомих економістів-аграрників Азізова С.П., Андрійчука В.Г., Добриніна В.О., Макаренка П.М., Мельника Л.Ю., Саблука П.Т., Червена І.І. та ін. Однак питання підвищення інтенсивності та економічної ефективності польового кормовиробництва у пореформений період в Україні, на нашу думку, розглянуто недостатньо.

Мета статті полягає у тому, щоб на матеріалах сільськогосподарських підприємств Миколаївської області показати доцільність і ефективність інтенсивного розвитку польового кормовиробництва в сучасних умовах.

Загальновідомо, що збільшення виробництва валової продукції і одержання маси прибутку в сільському господарстві на одиницю виробничих потужностей аграрних формувань можливе за рахунок зростання авансованого капіталу до оптимального розміру і підвищення інтенсивності його використання. На сучасному етапі розвитку сільського господарства України особливо актуальним є останній фактор, тобто за недостатній забезпеченості аграрних формувань виробничими ресурсами (частіше за об'єктивних причин) бажано, щоб частка приросту продукції за рахунок поліпшення

використання авансованого капіталу перевищувала частку її приросту, одержану завдяки збільшенню витрат на одиницю виробничих потужностей.

В умовах ринкової економіки значним резервом збільшення виробництва кормів, а звідси і тваринницької продукції, є інтенсифікація польового кормовиробництва. В першу чергу це пов'язано з впровадження в систему польового кормовиробництва нових інтенсивних високоврожайних кормових культур і енергозберігаючих технологій. Дослідженнями науковців Інституту кормів УААН (м.Вінниця) були рекомендовані до використання малорозповсюджені кормові культури (редька олійна, гірчиця біла, ярий та озимий рапс, гібрид перко, капуста кормова та ін.). Потрібно удосконалювати технічну базу польового кормовиробництва, вкладати гроші в добрива та засоби захисту посівів кормових культур від хвороб та шкідників.

Аграрні підприємства Миколаївської області в останні роки розподіляють фінансові та матеріальні ресурси на польове кормовиробництво за залишковим принципом. Тому рівень і ефективність його інтенсифікації залишається в більшості господарств досить низьким, про що свідчить групування 55 сільськогосподарських підприємств, що займалися у 2004 році високотоварним виробництвом молока (табл. 1).

Аналіз даних таблиці 1 свідчить, що кращі показники досягнуті в господарствах 3-ої групи, де розмір витрат на 1 га посівів кормових культур коливався від 485 до 650 грн. і в середньому склав 560 грн. В них середня продуктивність кормових площ досягла 35,6 ц к.од., що більше, ніж у середньому за всією сукупністю господарств та в першій групі відповідно на 12,6 та 20 ц к.од., або відповідно в 1,5 та 2,2 раза. На 1 умовну голову у скотарстві в господарствах третьої групи заготовлено більше кормів, ніж у середньому по всіх господарствах та по господарствах першої групи, де рівень інтенсивності найнижчий — відповідно на 18,3 і 21,3 ц к.од., або на 55,2 та 70,7%.

Більш вища продуктивність кормових угідь в господарствах 3-ої групи поряд з іншими факторами обумовила низьку собівартість виробництва 1 ц к. од. грубих і соковитих кормів у порівняння з середніми даними цього показника по усій сукупності господарств на 5,13 грн., або на 24,7%. Слід відмітити, що у господарствах цієї групи найвища продуктивність корів, яка перевищує надій молока на 1 корову в середньому по господарствах 1-ої групи на 503 кг за рік. Також в середньому по 3-ій групі собівартість виробництва 1 ц молока нижча, ніж у середньому по сукупності господарств та по 1-ій групі відповідно на 4,89 і 3,38 грн., або на 6,4 та 4,5%. В господарствах 3-ої і 2-ої групи молочне скотарство є прибутковим, а в інших групах — збитковим. Рівень рентабельності виробництва та продажу молока у 3-ій групі є вищим, ніж у середньому по сукупності господарств відповідно на 2,5 та 2,2 відсоткових пункти. Таким чином, більш висока ефективність польового кормовиробництва була досягнута у господарствах 2-ої і особливо 3-ої групи за розміром витрат на 1га кормових культур (від 320 до 650 грн.).

Невід'ємною складовою процесу інтенсифікації польового кормовиробництва є його концентрація, яка являє собою процес збільшення виробництва кормів, зосередження засобів виробництва та інших виробничих ресурсів в окремих підприємствах та в їх внутрішньогосподарських підрозділах.

Одноосібні підсобні господарства, які в основному забезпечують країну продуктами тваринницького походження, не в змозі в достатньої кількості та співвідношенні виробляти необхідні для тварин корми. Особливо це стосується господарств, які займаються молочним скотарством. На нашу думку, високотоварні сільськогосподарські підприємства за певних умов (підвищення концентрації і впровадження інтенсивних технологій в польовому кормовиробництві) здатні не лише забезпечувати свої потреби в кормах, але й продавати надлишки господарствам населення в рахунок орендної плати, створюючи таким чином на селі ринок кормів.

Таблиця 1

**Вплив рівня інтенсивності польового кормовиробництва господарств
Миколаївської області на ефективність виробництва грубих і соковитих
кормів та їх використання у молочному скотарстві в 2004 р.**

Показники	Групи господарств за розміром витрат на 1 га посівів кормових культур, грн.				В середньому по господарствах
	I до 320,0	II 320,1-485,0	III 485,1-650,0	IV понад 650,0	
Кількість господарств в групі	11	19	15	10	55
Середній по групі розмір виробничих витрат на 1 га посівів кормових культур (без зернофуражних), грн.	229	406	560	862	479
Одержано грубих та соковитих кормів з 1 га посівів кормових культур, ц к. од.	15,6	25,7	35,6	28,9	23
Заготовлено грубих і соковитих кормів на 1 ум. голову у скотарстві, ц к. од.	30,1	35,3	51,4	29,8	33,1
Собівартість 1 ц к. од. грубих та соковитих кормів, грн.	14,67	16,5	15,7	29,83	20,83
Надій молока на 1 корову, що була в наявності на початок року, ц	19,59	23,71	24,62	18,87	24,04
Собівартість 1 ц молока, грн.	74,89	74,6	71,51	91,18	76,4
Прибуток (+), збиток (-), (грн.) в розрахунку на:					
1 ц молока	-1,9	10,33	4,46	-11,67	2,89
1 корову	-31,9	201,6	109,8	-220	58,3
Рівень рентабельності, %	-2,5	13,8	6,2	-12,8	3,7
Рентабельність продажу молока, %	-2,6	12,1	5,8	-14,6	3,6

Збільшення обсягів виробництва у польовому кормовиробництві надає підприємству певні переваги:

- більш широкі можливості застосування інтенсивних енергозберігаючих технологій і використання сучасної високопродуктивної техніки;
- раціональне використання додаткових капіталовкладень у виробництво, в тому числі з селекції кормових культур, оновлення матеріально-технічної бази польового кормовиробництва;
- підвищення продуктивності праці, якості кормів, зниження собівартості різних видів кормів та можливість перетворення польового кормовиробництва на товарну галузь.

Групування раніше вказаних 55 господарств Миколаївської області за впливом рівня концентрації польового кормовиробництва показало зростання ефективності молочного скотарства з підвищенням рівня концентрації (табл.2).

Дані таблиці 2 свідчать, що найвищий рівень концентрації спостерігається в господарствах 4-ої групи, де в середньому на одне господарство площа посіву кормових культур складає 1185 га і є більшою, ніж у середньому по всіх господарствах та 1-ої групи на 559 і 910 га, або в 1,9 та 4,3 раза. В господарствах цієї групи найбільша питома вага площі кормових культур в загальній площі посівів, яка перевищує середній рівень по усіх підприємствах та господарствах 1-ої групи на 8,0 і 17,3 відсоткових пункти. Також в господарствах 4-ої групи більше одержано грубих і соковитих кормів з 1 га посівів кормових культур — відповідно 6,7 і 25,2 ц к. од. (або 29,1 % і в 7 разів), а витрачено цих кормів на годівлю однієї корови більше на 10,6 і 16,0 ц к. од. (або 33,4 та 60,8 %).

Більш висока продуктивність кормових угідь та рівень годівлі у господарствах 4-ої групи обумовили високу продуктивність однієї корови та меншу собівартість 1 ц проданого молока.

Господарства 4-ої групи відрізняються і більш високою прибутковістю від продажу молока. З розрахунку на кожний центнер проданого молока по них, у порівнянні з середніми даними по сукупності господарств та господарствами 3-ої групи, одержано було прибутку відповідно на 8,47 і 7,27 грн. більше. В господарствах 1-ої та 2-ої груп (а це більше половини всіх господарств) виробництво молока було збитковим. З розрахунку на 1 корову в господарствах 4-ої групи було одержано прибутку від продажу молока більше, ніж у середньому по всіх господарствах на 209,95 грн., а в порівнянні з господарствами 3-ої групи — на 187,54 грн. Рівень рентабельності виробництва молока в господарствах 4-ої групи перевищує показник по всій сукупності та по господарствах 3-ої групи на 12,7 та 10,7 відсоткових пункти.

Таблиця 2

**Вплив рівня концентрації польового кормовиробництва
аграрних підприємств Миколаївської області на
ефективність молочного скотарства в 2004 році**

Показники	Групи за площею посіву кормових культур на 1 господарство, га				В середньому по господарствах
	I до 340,0	II 340,1-590,0	III 590,1-840,0	IV понад 840,0	
Кількість господарств в групі	9	21	15	10	55
Площа посіву кормових культур на 1 господарство в середньому по групі, га	275	461	681	1185	626
Питома вага площі кормових культур в загальній площі посівів, %	9,4	16,1	19,8	26,7	18,7
Одержано грубих та соковитих кормів з 1 га посівів кормових культур, ц к. од.	4,2	25,5	27	29,7	23
Витрачено на годівлю 1 корови грубих та соковитих кормів, ц к.од.	26,3	27,5	29,1	42,3	31,7
Витрати на 1 ц молока грубих і соковитих кормів, ц к. од.	1,22	1,25	1,3	1,41	1,31
Надій молока на 1 корову, ц	21,53	21,88	22,29	29,86	24,04
Собівартість 1 ц проданого молока, грн..	81,51	75,58	80,77	72,11	76,4
Прибуток (+), збиток (-) від реалізації молока (грн.), з розрахунку на:					
1 ц молочана	- 1,28	- 5,11	4,09	11,36	2,89
1 коровуна	- 23,6	-94,04	80,72	268,26	58,31
1 грн. вартості згодованих грубих та соковитих кормів	- 0,02	-0,2	0,09	0,31	0,07
Рівень рентабельності (+), збитковості (-) молочного скотарства, %	-1,6	-6,8	5,1	15,8	3,8

Проведений аналіз сучасного рівня інтенсивності та концентрації польового кормовиробництва в господарствах Миколаївської області, ознайомлення з результатами досліджень наукових установ УААН, в тому числі Інституту кормів (м.Вінниця), вивчення досвіду кращих господарств Миколаївщини дозволяють зробити певні висновки:

1. Найвища продуктивність кормових угідь (35,6 ц к. од.) досягнута в господарствах, де розмір витрат на 1 га коливається від 485-650 грн. Це обумовило зниження собівартості виробництва 1 ц к. од. грубих і соковитих кормів на майже на одну чверть.

2. Зростання рівня концентрації посівів кормових культур в середньому на одне господарство до 1185 га (що більше, ніж в середньому по досліджуваних господарствах, в 1,9 раза) призвело до підвищення виходу з 1 га грубих та соковитих кормів на 6,7 ц к. од., або на 29,1%. При цьому витрати на годівлю однієї корови грубими та соковитими кормами зросли на 10,6 ц к. од., а надій молока на одну корову зріс на 582 кг, або на 24,2%.

Таким чином, зростання рівня інтенсивності польового кормовиробництва, в тому числі його концентрації, обумовлює підвищення економічної ефективності польового кормовиробництва і, як наслідок, підвищення ефективності молочного скотарства.

ЛІТЕРАТУРА

1. Економіка аграрних підприємств: Підручник. – 2-ге вид., доп. і перероблене. / В.Г.Андрійчук. – К.:КНЕУ, 2002. – 624 с.
2. Мельник Л.Ю., Макаренко П.Д. Концентрація виробництва в сільському господарстві: тенденції і перспективи // Економіка АПК. – 2002. – № 2. – С. 11-17.
3. Проблемы повышения эффективности сельскохозяйственного производства/А.А.Никонов, С.С.Сергеев, М.И.Синюков и др.; Под ред. В.А.Добрынина. – М.: Агропромиздат, 1986. – 335 с.
4. Червен И.И., Червен Э.В. Экономика АПК : вопросы и ответы.- Кишинев: Картя Молдовеняскэ.- 492 с.
5. Саблук П.Т. Кардинальні напрями вирішення економічних проблем в АПК // Економіка АПК.- 2005.- № 5.- С. 3 – 8.